

GÜRLEYİK DERESİ TUFA ŞEKİLLERİ, MİHALIÇÇIK/ ESKİŞEHİR

**Ali Uzun^a, Muhammet Bahadır^a, Fergan Karaer^b, Serkan Gürgöze^a,
Büşra Vural^a**

^a*Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Samsun*

^b*Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Matematik ve Fen Bilimleri Bölümü, Samsun*

(aliuzun@omu.edu.tr)

ÖZ

Bu çalışmada Gürleyik Deresi vadisindeki tufa şekilleri ve onlarla ilişkili coğrafi özellikler incelenmiştir. Gürleyik Deresi, Sündiken Dağları'nın kuzey aklanında, Eskişehir'in Mihalıççık ilçesi sınırları içerisinde yer alır. Akarsu kendi adıyla anılan Gürleyik köyünün 1 km batısından güney bir karstik kaynak şeklinde doğar. Yaklaşık 6,5 km kuzeydoğu yönünde ilerleyerek Sakarya nehri üzerinde inşa edilmiş Sarıyar baraj gölüne dökülür. Bu çalışmada arazi gözlem, uzaktan algılama ve laboratuvar analiz yöntemleri birlikte kullanılmış, toplanan veriler coğrafi bakışla sentezlenerek sürdürülebilir kullanım açısından değerlendirilmiştir. Tufa çökelleri genellikle soğuk su kaynakları çevresinde ya da akarsu yataklarında biriken bazen içlerinde bitki dal ve yaprakları da bulunan bol gözenekli karbonatlı çökellerdir. Bu çökeller genellikle paleocoğrafik şartların açıklanmasında önemli ipuçları taşır. Bu nedenle çalışma Kuvaterner jeolojisi ve jeomorfolojisi araştırmaları açısından önemlidir. Çalışma ayrıca, ülkemizdeki öncül akarsu yatak tufası araştırmalarından biri olması bakımından da önemlidir. Yapılan saha çalışmaları sırasında Gürleyik Deresi'nin Subaşı mevkiinde Jura mermerleriyle Paleozoyik gnayslar sınırından doğduğu ve bugün 10-15 m yüksekte kalmış eski tufaları yararak aktığı görülmüştür. Akarsu yatağı boyunca bir taraftan aşındırma yapmış, diğer taraftan da içerisindeki çözünmüş kalsiyum bikarbonatı kısa mesafelerde değişen ortam şartlarına bağlı olarak yatak tufaları şeklinde biriktirmiştir. Sahada ilk göze çarpan tufa şekillerinin başında tufa saçakları, yapısal tufa mağaraları ve yükseklikleri birkaç metreyle sınırlı kademeli tufa barajları yer alır. Tufa barajlarının üzerinden düşen suların oluşturduğu şelaleler ile barajların gerisinde biriken suların oluşturduğu doğal havuzlar ziyaretçilerin muhteşem manzara içinde yüzme keyfi yaşamalarını sağlar. Gürleyik Deresi vadisi jeomorfolojisi, toprakları, iklimi, hidrografik özellikleri ve yaban hayatı zenginliği yanında, tarım ve yerleşme açısından da uygun coğrafi şartlar arz eder. Bu sebeple saha, tarihi ve kültürel eserler bakımından da zengindir. Son yıllarda vadinin su sistemine yapılan antropojenik müdahaleler doğal dengenin kısmen bozulmasına sebep olmuştur. Telifsiz imkânsız bozulmalar oluşmadan sahanın tabiat parkı ya da benzeri bir koruma statüsüne kavuşturularak sürdürülebilir şekilde kullanılması hem yöre sakinleri, hem de gelecek nesiller açısından önemlidir.

Anahtar kelimeler: Tufa, tufa barajı, Gürleyik şelalesi, Mihalıççık, Eskişehir

GÜRLEYİK CREEK TUFA FORMS, MİHALIÇÇIK/ ESKİŞEHİR, TURKEY

Ali Uzun^a, Muhammet Bahadır^a, Fergan Karaer^b, Serkan Gürgöze^a, Büşra Vural^a

^aOndokuz Mayıs University, Faculty of Arts and Sciences, Geography Department, Samsun

^bOndokuz Mayıs University, Faculty of Education, Math and Science Department, Samsun
(aliuzun@omu.edu.tr)

ABSTRACT

In this study, the tufa forms and their related geographical characteristics in the valley of Gürleyik Creek were investigated. Gürleyik Creek is located in the northern slope of the Sündiken Mountains, within the borders of the Mihaliççık district of Eskişehir. The creek emanates as a big karstic spring from 1 km west of the village of Gürleyik, which is known by its name. It flows about 6.5 km northeast direction and poured in the Saryar dam lake which built on Sakarya River. In this study, field observation, remote sensing and laboratory analysis methods were used together. The collected data were synthesized from a geographical aspect and evaluated for sustainable use. Tufa deposits are generally porous carbonate deposits that are near cold water springs or river beds, and sometimes may contain plant branches and leaves. These deposits generally contain some important clues to explain paleogeographic conditions. For this reason, the study is important in terms of Quaternary geology and geomorphology researches. This study is also important because it is one of the initial researches on river tufa deposits in our country. During the field studies, it was observed that Gürleyik creek springs from the border of Paleozoic gneisses and Jurassic marbles at the Subaşı site and it flows cutting the old tufa deposits which are 10-15 m high of the river bed today. The stream eroded the bedrock along the valley on the one hand, and its dissolved calcium carbonates precipitated as tufa deposits due to changing environment conditions in short distances, on the other hand. The most recognizable tufa forms are tufa fringes, structural tufa caves, and gradual tufa dams with a few meters in height in the study area. The waterfall that formed by falling water from the tufa dams, and natural pools that formed by water accumulating behind the dams allow visitors enjoy swimming along with marvelous view. Gürleyik creek valley has suitable geographical conditions in terms of agriculture and settlement as well as geomorphology, soil, climate, hydrographic properties and wildlife richness. Therefore, the study area also has rich historical and cultural monuments. In recent years, anthropogenic interventions to the water system of the valley have caused partial degradation of the natural balance. Before any irreparable damages, it is urgent for local residents and next generations to protect the area with a natural park or similar status for sustainable use.

Keywords: Tufa, tufa dam, Gürleyik waterfall, Mihaliççık, Eskişehir